

УДК 336

Пасєтко Т.В.

Київський економічний інститут менеджменту

ДИВЕРСИФІКАЦІЯ ФІНАНСОВИХ ПОТОКІВ В КОНТЕКСТІ СТИМУЛЮВАННЯ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ

Стаття присвячена проблемам стимулювання економічного розвитку. Досліджено зарубіжний досвід державного регулювання економічного розвитку. Обґрунтовано оптимальне співвідношення фінансування економічного розвитку за рахунок коштів суб'єктів господарювання та держави.

Застосування нових програмних продуктів дає змогу швидко обробляти дані, інтерпретувати їх, що значно скорочує час на прийняття фінансових рішень та знижує ризик помилки. Перспективами подальших досліджень визначено обґрунтування диверсифікації фінансових потоків для галузей реального сектору економіки на основі застосування інформаційних технологій.

Для стимулювання розвитку реального сектору економіки необхідно спрямовувати бюджетні інвестиції у точки росту, що забезпечать поштовх для економічного розвитку.

З метою подолання негативного впливу інституціональних деформацій у сфері бюджетних видатків пропонуємо застосовувати механізм диверсифікації фінансових потоків. Його сутність полягає у тому, що пріоритетні напрями економічної діяльності фінансуються на умовах спільного фінансування: бюджетного гранту та власних коштів інвестора.

Для досягнення стабільного приросту ВВП державі необхідно підтримувати співвідношення бюджетних інвестицій та інвестицій за рахунок власних коштів підприємств у визначеному відсотковому співвідношенні у вигляді бюджетних інвестицій та «інвестицій за рахунок власних коштів підприємств».

Ключові слова: економічний розвиток, фінансові потоки, бюджетні інвестиції

Проблеми стимулювання економічного розвитку та забезпечення умов для сталого економічного зростання активно обговорюються в наукових колах протягом останніх двадцяти років. Однак, не зважаючи на значний науковий доробок, Україна все ще не пододала структурну кризу, яка розпочалася на початку 90-х років минулого століття. Однією з причин затяжної кризи фахівці називають низький рівень конкурентоспроможності національної економіки. Так за даними Всесвітнього економічного форуму протягом останніх п'яти років найкращий рейтинг Україна мала у 2008 р. (72 місце із 132 країн), а найгірший – у 2010 (89 із 139 країн) [1]. Цією ж організацією досліджуються фактори, які перешкоджають підвищенню рівня конкурентоспроможності. Для України найбільш вагомими такими факторами протягом останніх п'яти років є корупція, податкове регулювання, бюрократія, труднощі у залученні фінансування. У даній статті ми не можемо охопити всі фактори, тому зупинимось лише на одній проблемі – залученні фінансування. Метою нашої статті є обґрунтування оптимального обсягу фінансування за рахунок бюджету з метою забезпечення економічного розвитку.

На сьогоднішній день проблема бюджетного фінансування є досить спекулятивною у публіцистичних колах і не фахівцю складно оцінювати реальну ситуацію. Саме тому у статті ми зупинилися на особливостях бюджетного фінансування, а також на тому, як за допомогою сучасних програмних продуктів можна оцінити його потенційну ефективність та уникнути помилкових рішень при використанні фінансових ресурсів.

Проблемою сучасної економічної освіти є відокремленість вивчення математичних методів та інформаційних технологій від власне проблем економіки. Внаслідок чого багато фахівців економістів не застосовують цей сучасний інструментарій у своїй роботі. Виходячи з таких міркувань, у статті ми зробили спробу довести необхідність застосування сучасного програмного забезпечення в обробці економічної інформації, а отже і актуальність використання відповідних інформаційних ресурсів та навчально-методичних матеріалів при проведенні аудиторної та самостійної роботи. Необхідно зауважити важливість впровадження у навчальний процес саме такого подання інформації, адже рівень компетентності майбутнього фахівця економічної спеціальності у наш час напряму залежить від його обізнаності у сфері ІТ та можливостях використання сучасних технологій в економічній галузі.

Проблема залучення фінансових ресурсів у вітчизняну економіку є досить складною, оскільки її вирішенню перешкоджає цілий ряд чинників:

- висока вартість кредитних ресурсів, залучення яких є недоцільним через низький рівень рентабельності більшості підприємств реального сектору економіки;
- відсутність довгострокових джерел фінансування;
- обмеженість власних ресурсів суб'єктів господарювання через низькі обсяги прибутку;
- низька інвестиційна активність як вітчизняних, так і зарубіжних інвесторів через несприятливий інвестиційний клімат;
- обмеженість бюджетного фінансування через хронічний дефіцит бюджету.

Ситуація, в якій опинилися Україна, має всі ознаки інституціональної пастки: економічний розвиток потребує джерел фінансування, залучення яких є ускладненим. Як свідчить зарубіжний досвід, подолати подібну ситуацію можна тільки за активної участі держави у процесах фінансування економічного розвитку. Активна позиція держави свідчить про серйозність її намірів відносно розвитку національної економіки і виступає позитивним індикатором для інших потенційних інвесторів, у тому числі й іноземних.

Однак вкладання бюджетних коштів потребує вирішення ще двох важливих проблем:

- куди вкладати бюджетні кошти;
- який обсяг вкладання буде найбільш оптимальним.

Як свідчить зарубіжний досвід, фінансування з бюджету є виправданим у тому випадку, коли кошти направляються на розвиток перспективних галузей реального сектору економіки – тих, які мають потужний експортний потенціал та характеризуються високою інноваційністю.

Так, у Польщі практикується надання бюджетних грантів на розвиток інфраструктури населених пунктів у зв'язку із здійсненням інвестицій та на створення нових робочих місць, особливо у депресивних регіонах. У Чеській Республіці за рахунок бюджетних коштів здійснюється підтримка наукових центрів та надаються гранти на створення нових робочих місць на інноваційно-орієнтованих підприємствах. Аналогічні заходи здійснюють Хорватія, Угорщина, Словаччина.

Для стимулювання розвитку реального сектору економіки необхідно спрямовувати бюджетні інвестиції у точки росту, що забезпечать поштовх для економічного розвитку. Такими точками росту, на наш погляд, мають стати ті сектори виробництва та сфери послуг, які орієнтовані на експорт високотехнологічних кінцевих продуктів, а не сировини.

Наступним кроком є пошук оптимальної величини фінансування економіки за рахунок бюджету. В економічній літературі існує поняття граничної межі бюджетних інвестицій А. Фуенте. Згідно з цією концепцією оптимальний обсяг бюджетних інвестицій складає 2% ВВП і будь-які коливання є негативними [2].

Перевищення лінії Фуенте свідчить про надмірне втручання держави в інвестиційні процеси, надмірне витрачання бюджетних коштів та недостатню активність приватних інвесторів. Якщо ж аналізований показник менше 2%, це свідчить про надмірну автономію у

сфері інвестиційних рішень та про незацікавленість держави інвестувати у власну економіку. Ситуація за досліджуваний період в Україні відображена на рис. 1.

Як видно з графіків, зображених на рис. 1, в Україні питома вага бюджетних коштів у фінансуванні інвестицій перевищує 2%, окрім 2002 та 2009 рр. Таке перевищення свідчить про наявність інституціональних деформацій, оскільки збільшення обсягів фінансування інвестицій з бюджету не корелює із темпами зростання ВВП (рис. 2), тобто не сприяє стимулюванню економічного розвитку. Причиною такого явища можуть бути або неефективні програми фінансування (нерівномірне фінансування, недофінансування), перерозподіл частини фінансових потоків на користь неофіційного сектора економіки, недостатні абсолютні обсяги фінансування тощо. Усі зазначені вище причини сприяють формуванню інституціональних асиметрій, які швидко трансформуються в інституціональні деформації. У досліджуваному випадку такою деформацією є інституціональна яма – коли вихід із ситуації, яка склалася, є об'єктивно необхідним, однак відсутні механізми для його здійснення.

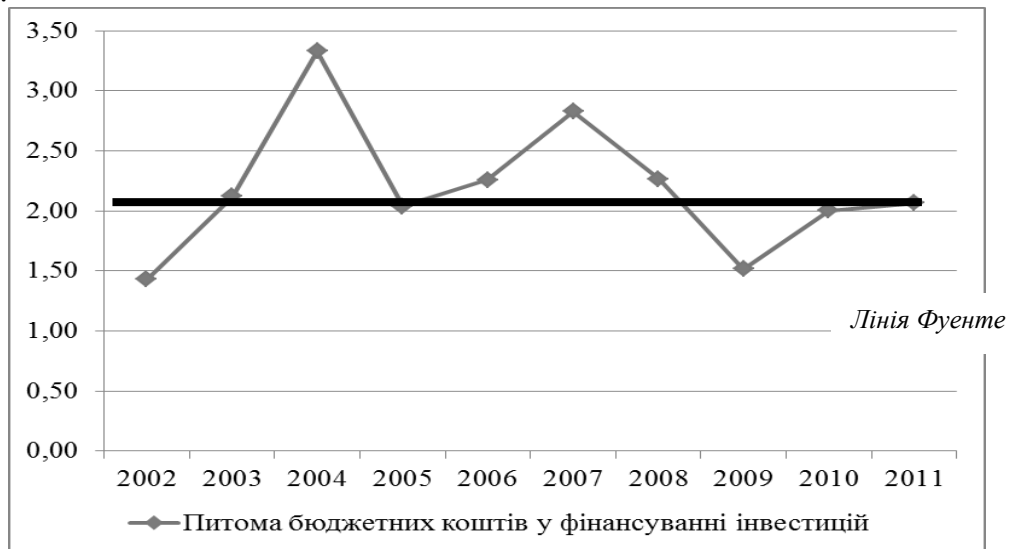

Рис. 1. Питома вага бюджетних коштів у фінансуванні інвестицій у 2002-2011 рр., %

Джерело: розраховано автором на основі статистичних даних опублікованих на сайтах Державної служби статистики України та Державної казначейської служби України

Рис. 2. Темпи зростання ВВП (% до попереднього року) та питома вага інвестицій за рахунок бюджету у ВВП у 2002-2012 рр.

Джерело: розраховано автором на основі статистичних даних опублікованих на сайті Державної служби статистики України

Як зауважував Д. Стрік, зміну ВВП викликає зміна державних витрат, якщо цей процес обумовлюється зростанням попиту товари і послуги. Як наслідок, зростання попиту сприяє збільшенню доходної частини бюджету [3]. Тобто, збільшення видатків бюджету має направлятися на стимулювання попиту. Однак буквально тлумачення даної тези сприяє формуванню інституціональної петлі, коли стимулювання попиту не призводить до очікуваного ефекту, оскільки більшість товарів, представлених на ринку – імпорتنі. Замість того, що забезпечити стимулювання вітчизняної економіки фактично відбувається стимулювання закордонних виробників. Це також свідчить на користь того, що стимулювати необхідно вітчизняних виробників, орієнтованих на випуск кінцевої продукції.

Зважаючи на критичність ситуації з доступністю довгострокових джерел фінансування, для України такий обсяг фінансування, обґрунтований Фуенте, буде недостатній. Безперечно, збільшення обсягів фінансування за рахунок бюджету збільшить навантаження на нього, і може навіть стати причиною зростання бюджетного дефіциту. Однак, такий дефіцит буде активним – він працюватиме на своє погашення у наступних періодах за рахунок зароблених коштів. Виникнення такого дефіциту бюджету є безпечнішим, порівняно з пасивним дефіцитом, який формується за рахунок збільшення соціального навантаження на бюджет.

З метою подолання негативного впливу інституціональних деформацій у сфері бюджетних видатків пропонуємо застосовувати механізм диверсифікації фінансових потоків. Його сутність полягає у тому, що пріоритетні напрями економічної діяльності фінансуються на умовах спільного фінансування: бюджетного гранту та власних коштів інвестора (довід Польщі, Чехії, Угорщини, Хорватії). Критерієм ефективності виступає граничний приріст ВВП. Результати розрахунків представлені в табл. 1.

Таблиця 1

Результати диверсифікації фінансових потоків

Питома вага обсягу інвестицій за рахунок власних коштів	Питома вага обсягу бюджетних коштів	Дисперсія комбінації фінансових потоків	Граничний приріст ВВП
0,0	1,0	-3,22727	3,088898
0,05	0,95	-1,06349	0,603222
0,1	0,9	-0,00915	0,139274
0,15	0,85	-0,0013	0,162511
0,2	0,8	0,02543	0,131715
0,25	0,75	0,227273	0,023196
0,3	0,7	0,369458	0,030454
0,35	0,65	0,536328	0,015293
0,4	0,6	0,715564	0,145326
0,45	0,55	0,777293	0,058754
0,5	0,5	1,385346	0,189186
0,55	0,45	1,623377	0,287106
0,6	0,4	1,72	0,437422
0,65	0,35	1,919463	0,44775
0,7	0,3	1,980198	0,653552
0,75	0,25	2,526531	0,972628
0,8	0,2	3,05691	1,587846
0,85	0,15	3,12883	1,702389

0,9	0,1	3,621622	2,207116
0,95	0,05	3,8	2,421667
0,1	0,00	3,84524	2,513473

Джерело: складено автором

Розрахунки проводилися за допомогою програмного продукту Statgraphics. Графік функції корисності наведено на рис. 3.

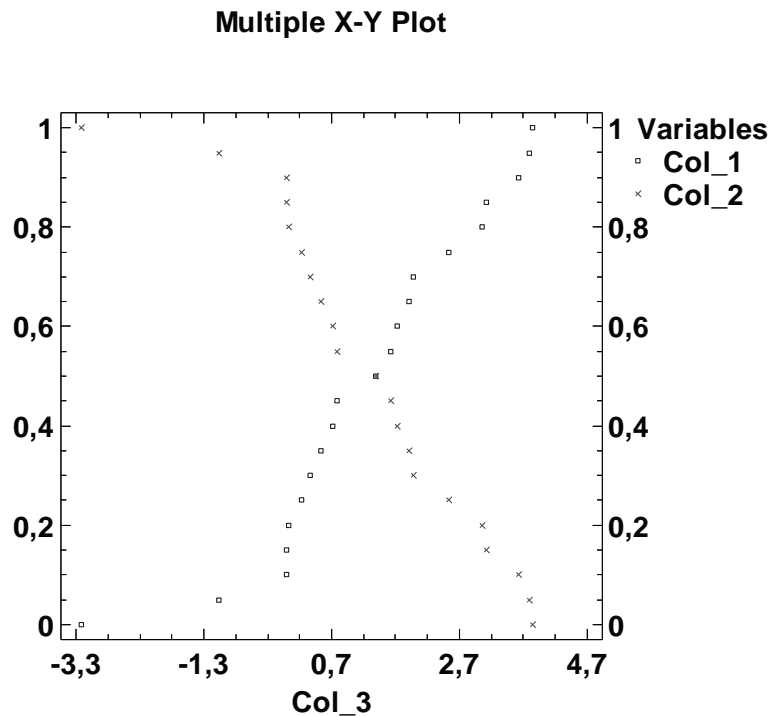

Рис. 3. Графіки функції корисності

Функція корисності для фінансового потоку «інвестиції за рахунок власних коштів» описується рівнянням (1):

$$\delta_I^2 = -0,0031 \times X_A^2 + 0,3385 \times X_A - 1,9551 \quad (1)$$

Функція корисності для фінансового потоку «бюджетні інвестиції» описується рівнянням (2):

$$\delta_B^2 = 0,0031 \times X_B^2 - 0,3385 \times X_B - 1,551 \quad (2)$$

Математичний опис наведено у табл. 2.

Таблиця 2

Математичні параметри функції корисності грошових потоків

Характеристики		Залежність дисперсії фінансових потоків від обсягів	
		Інвестицій за рахунок власних коштів X_A	Бюджетних інвестицій X_B
Достовірність	R^2	0,96	0,96
	$F_{\text{крит}}$	214,39	214,39
	$F_{\text{факт}}$	$2,79 \times 10^{-13}$	$2,79 \times 10^{-13}$
	P	0,9998	0,9898
Мінімум		0,76265	0,23735

Джерело: складено автором

Таким чином, для досягнення стабільного приросту ВВП державі необхідно підтримувати співвідношення бюджетних інвестицій та інвестицій за рахунок власних коштів підприємств у відсотковому співвідношенні: 23,74% має становити фінансовий потік у вигляді бюджетних інвестицій; 76,27% – фінансовий потік «інвестиції за рахунок власних коштів підприємств».

Варто зауважити, що обґрунтована величина бюджетного фінансування не є сталою і змінюється під впливом зміни макроекономічної кон'юнктури. За умови, що бюджетні кошти будуть використані ефективно, у кожному наступному періоді потреба у бюджетних коштах буде скорочуватися. Таке скорочення буде відбуватися як за рахунок збільшення рівня прибутковості вітчизняних підприємств, так і за рахунок доступності інших джерел фінансування, у т.ч. іноземних інвестицій.

Таким чином, застосування нових програмних продуктів дає змогу швидко обробляти дані, інтерпретувати їх, що значно скорочує час на прийняття фінансових рішень та знижує ризик помилки. Перспективами подальших досліджень визначено обґрунтування диверсифікації фінансових потоків для галузей реального сектору економіки на основі застосування інформаційних технологій.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. World economic forum. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.wef.org.
2. De la Fuente A Fiscal policy and growths in the OECD// CEPR Discussion paper London. – 2007. – № 1775. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: ecorpapers.repec.org/RAS/pde52.htm.
3. Стрик Дж. Государственные финансы Канады/ Д. Стрик// Пер. с англ. Общ. редакция А.Л. Кудрина, В.Д. Дзгоева. – М.: ООО «НПО Экономика», 2000. – С. 52.
4. Офіційний веб-сайт Державної служби статистики України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.ukrstat.gov.ua.
5. Офіційний веб-сайт Державної казначейської служби України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.treasury.gov.ua.
6. Бюджетний менеджмент: Підруч./ [В. Федосов, В. Опарін, Л. Сафонова та ін.]; за заг. ред. В. Федосова. – К.: КНЕУ, 2004. – 864 с.
7. Василюшен М.М. Реформування міжбюджетних відносин в умовах ринкової трансформації економіки України/ М.М. Василюшен./ Автореф. дис. канд. ек. наук. спец. 08.04.01 – фінанси, грошовий обіг, кредит. – К.: 2003. – [електронний ресурс]. – Режим доступу: www.nbu.gov.ua.
8. Дем'янишин В.Г. Теоретична концептуалізація і практична реалізація бюджетної доктрини України: [монографія]/ В. Дем'янишин. – Тернопіль: ТНЕУ, 2008. – 496 с.
9. Регулювання міжбюджетних відносин: Україна і європейський досвід: Наук. монографія/ [В. Бодров, О. Кириленко, Н. Балдич, О. Дацій та ін.]; за ред. В. Бодрова. – К.: В-во НАДУ, 2006. – 296 с.

Стаття надійшла до редакції 22.08.13

Пасєнко Т.В.

Київський економічний інститут менеджменту

ДИВЕРСИФІКАЦІЯ ФІНАНСОВИХ ПОТОКІВ В КОНТЕКСТІ СТИМУЛЮВАННЯ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ

Стаття посвячена проблемам стимулювання економічного розвитку. Исследованы зарубежный опыт государственного регулирования экономического развития. Обоснована оптимальное соотношение финансирования экономического развития за счет средств субъектов хозяйствования и государства.

Применение новых программных продуктов позволяет быстро обрабатывать данные, интерпретировать их, что значительно сокращает время на принятие финансовых решений и снижает риск ошибки. Перспективным дальнейших исследований определено обоснование

диверсификации финансовых потоков для отраслей реального сектора экономики на основе применения информационных технологий.

Для стимулирования развития реального сектора экономики необходимо направлять бюджетные инвестиции в точки роста, которые обеспечат толчок для экономического развития.

С целью преодоления негативного влияния институциональных деформаций в сфере бюджетных расходов предлагаем применять механизм диверсификации финансовых потоков. Его сущность заключается в том, что приоритетные направления экономической деятельности финансируются на условиях совместного финансирования: бюджетного гранта и собственных средств инвестора.

Для достижения стабильного прироста ВВП государству необходимо поддерживать соотношение бюджетных инвестиций и инвестиций за счет собственных средств предприятий в определенном соотношении в виде бюджетных инвестиций и «инвестиций за счет собственных средств предприятий».

Ключевые слова: экономическое развитие, финансовые потоки, бюджетные инвестиции

Paentko T.

Kyiv Economic Institute of Management

DIVERSIFICATION OF FINANCIAL FLOWS IN THE PROMOTION OF ECONOMIC DEVELOPMENT

The article is devoted to the problems of stimulating economic development. International experience of state regulation of economic development is studied. The optimal financing of economic development at the expense of economic entities and the state is justified.

Applying of new software to quickly processing and interpreting data, which substantially reduces the time for making financial decisions and reduces the risk of errors. Prospects for further research study identified diversification of financial flows for various real economics industries through the application of information technology.

To stimulate the development of the real economy to direct budget investments in terms of growth, which will provide impetus for economic development?

In order to overcome the negative impact of institutional deformations in expenditure propose to use the mechanism of diversification of financial flows. Its essence is that the priorities of economic activities funded under the co-financing: budget grant and equity investors.

To achieve sustainable GDP growth state should maintain the ratio of budget investments and investments for its own account enterprises in a certain percentage in the form of budget investments and investments on their own businesses.

Keywords: economic development, financial flows, budgetary investment